Teemad, mida Eesti äridelegatsioon tutvustab COP31-l

Oktoober 2026

Energia ja taristu

Utilitas

Probleem. Euroopa energiavajadusest kaetakse umbes 60% impordiga. 2025. aastal kulus selleks 337 miljardit eurot ehk ligikaudu miljard eurot päevas. Sõltuvus impordist nõrgendab konkurentsivõimet ja teeb Euroopa haavatavaks. Samal ajal kasvab elektrivajadus, näiteks andmekeskuste tõttu.

Lahendus. Euroopa vajab kiiresti kohalikku taastuvenergiat. Linnades on üks tõhusamaid lahendusi kaugküte, mis saab kasutada korraga mitut kohalikku energiaallikat. **Utilitas ühendab kaugküttevõrgus kohaliku biomassi, taastuvelektri ning reovee, merevee ja andmekeskuste heitsoojuse. 2000. aastate lõpus moodustas maagaas Utilitase kaugkütte sisendenergiast ligi 90%, 2027. aastaks tuleb üle 90% sisendenergiast taastuvatest allikatest ja heitsoojusest.**

Mõju. Linnade soojus sõltub vähem imporditud kütustest ja kasutab ära energiat, mis muidu läheks raisku. Kuna kaugküte seob elektri- ja soojussüsteemi, muutuvad töökindlamaks mõlemad.

Sunly

Probleem. Elekter katab vaid umbes 22% Eesti energia lõpptarbimisest. Ülejäänud vajadus kaetakse suures osas kütustega, mistõttu majandus sõltub impordist. Elektrile üleminekuks vajalikud tehnoloogiad on olemas, kuid neid võetakse kasutusele aeglaselt. COP31 eesistujariik on seadnud ülemaailmseks sihiks tõsta elektri osakaal 2035. aastaks 35%-ni.

Lahendus. Eesti peaks seadma eesmärgiks vähemalt 35% elektri osakaalu aastaks 2035 ning koostama tööstuse, transpordi ja kütte elektrifitseerimise teekaardid. Elektrifitseerimisest võidavad ka praegused tarbijad: mida rohkem elektrit võrgus kasutatakse, seda väiksemaks jääb võrgutasu, 1 TWh lisatarbimist võiks Elektrilevi võrgus vähendada võrgutasusid kuni 13%. **Sunly toodab elektrifitseerimiseks vajalikku kohalikku puhast elektrit ja paindlikkust, arendades päikese-, tuule- ja salvestusprojekte.**

Mõju. Kohalik taastuvelekter asendab imporditud kütuseid, tugevdab energiajulgeolekut ja alandab energia hinda. Ettevõtetele tähendab see madalamaid kulusid ja paremat konkurentsivõimet.

Rail Baltic Estonia

Probleem. Transport tekitab umbes veerandi ELi kasvuhoonegaaside heitest ning selle heide on suurem kui 1990. aastal. Üle 70% transpordi heitest tuleb maanteelt. Baltimaades puudub siiani kaasaegne raudtee, mis ühendaks need ülejäänud Euroopaga.

Lahendus. Heite vähendamiseks peab suurem osa inimestest ja kaupadest liikuma raudteel. Raudtee vedas 2022. aastal ELis 16,6% kaubast ja 8,1% reisijatest, kuid tekitas vaid 0,3% transpordi heitest. **Rail Baltic Estonia ehitab Eestisse umbes 213 km pikkuse täielikult elektrifitseeritud raudtee, mis ühendab Eesti, Läti ja Leedu Poola ja ülejäänud Euroopa raudteevõrguga.** Looduse kaitseks rajatakse kümneid ökodukte ja loomade läbipääse.

Mõju. Kui veosed ja reisijad liiguvad maanteelt raudteele, väheneb heide, õhusaaste ja müra ning liiklus muutub ohutumaks. Rail Baltica on esimene piiriülene taristuprojekt Euroopa ajaloos, mida viiakse ellu rohkem kui kahe riigi vahel.

Bioforce

Probleem. Euroopas oleks võimalik toota üle 400 TWh biometaani aastas, kuid praegu toodetakse umbes 60 TWh. Biometaan aitab vähendada kasvuhoonegaaside heidet ja suurendada energiajulgeolekut, sest asendab fossiilset maagaasi.

Lahendus. Sektor vajab regulatsiooni, mis toetaks investeeringuid. **Bioforce toodab põllumajanduse kõrvalsaadustest ja orgaanilistest jäätmetest biometaani, mis asendab maagaasi transpordis ja tööstuses. Ettevõtte jaamade aastane tootmismaht on 250 GWh ning uusi jaamu arendatakse Eestis, Lätis ja Poolas.**

Mõju. Vähem kasvuhoonegaaside heidet ja rohkem kohalikku rohelist energiat.

Ringmajandus, materjalid ja digilahendused

Ragn-Sells

Probleem. Euroopa ostab kriitilisi toormeid, näiteks magneesiumi ja fosforit, suures osas Hiinast, Venemaalt ja teistest kolmandatest riikidest. See tõstab hindu, nõrgendab konkurentsivõimet ja rahastab kaudselt sõdu. Samal ajal on suur osa neist toormetest Euroopas olemas, kinni tööstusjäätmetes, näiteks põlevkivituhas ja reoveemudas.

Lahendus. Tööstusjäätmeid tuleb käsitleda toorainena, mitte kuluna. **Ragn-Sells on välja arendanud tehnoloogiad, millega saab tööstusjäätmetest kätte väärtuslikke aineid, näiteks magneesiumi, kaltsiumi, fosforit ja lämmastikku ning siduda CO_2 ehitusmaterjalidesse.**

Ainuüksi põlevkivituhast saab toota kuni 30% ELi aastasest magneesiumi sihttasemest. Lahenduste laialdaseks kasutuseks on vaja selgeid ELi reegleid, kuid need alles valmivad. Näiteks puudub ELis CO_2 transportimiseks vajalik taristu. Samuti pole kokku lepitud, millal loetakse CO_2 püsivalt seotuks ja kes vastutab atmosfäärist eemaldatud CO_2 eest. COP31-l korraldab Ragn-Sells Eesti paviljonis viis üritust, kus tutvustab lahendusi ja tõstatab need takistused.

Mõju. Väiksem sõltuvus kolmandatest riikidest, tugevam Euroopa tööstus, kaitsesektor ja toidutootmine ning vähem kaevandamist.

Mulieres

Probleem. Enamik pesu- ja puhastusvahendeid on tehtud fossiilsest toorainest ja müüakse ühekordses plastpakendis. See koormab kliimat ja veekeskkonda. Tallinnas jõuab kodune reovesi umbes 24 tunniga otse Läänemerre, mille rannikul elab ligi 85 miljonit inimest.

Lahendus. Fossiilsed koostisosad tuleb asendada looduslike ja biolagunevatega ning pakendis peab olema oluliselt vähem plasti. **Mulieres toodab 100% looduslikest koostisosadest pesu- ja puhastusvahendeid, mis lagunevad laboritestide järgi 28 päevaga 97 kuni 100% ulatuses. Pakendis on kuni 70% vähem plasti kui tavapärases pakendis.** Mulieres on esimene Eesti ettevõte, kes on saanud Ragn-Sellsi ringmajanduse kuldsertifikaadi.

Mõju. Merre jõuab vähem plasti ja kemikaale ning tootmine ja pakendamine tekitavad vähem heidet. Ettevõte näitab, et looduslik kodukeemia võib olla sama tõhus ja konkurentsivõimeline.

WasteLocker

Probleem. Energiat, vett ja materjale raisatakse suures mahus. Näiteks läheb maailma veevõrkudes igal aastal kaotsi umbes 126 miljardit kuupmeetrit vett või ei maksa keegi selle eest. Selle vee väärtus on ligikaudu 35 miljardit eurot aastas. Energiatõhusus paranes 2025. aastal ligi 2%, mis on pool kokkulepitud tempost. Ettevõtted ja riigid koguvad küll andmeid, kuid andmetest üksi ei selgu, milline muudatus annaks parima tulemuse.

Lahendus. Andmeid tuleb kasutada selleks, et enne otsustamist näha, mida muudatus kaasa toob. **WasteLocker loob digikaksikuid ehk hoonete, taristu ja protsesside digitaalseid mudeleid, mille abil saab muudatusi enne elluviimist läbi proovida. Mudelid põhinevad füüsikaseadustel ja tehisintellektil, seega töötavad need ka vähese või killustunud andmestikuga ning kasutavad olemasolevaid süsteeme.** Praktikas aitab see juhtida kütet, jahutust ja ventilatsiooni säästlikumalt, kontrollida jäätmete sorteerimist ning leida veekvaliteedi probleeme ja reostuse allikaid.

Mõju. Väiksem energia-, vee- ja jäätmekulu, puhtam õhk ja vesi ning paremini põhjendatud investeeringud. Riigi tasandil aitavad usaldusväärsed andmed muuta kliimaeesmärgid mõõdetavateks tulemusteks.

Plaat Detail

Probleem. Iga laevale lisatud kilogramm suurendab kütusekulu ja heidet kogu laeva eluea jooksul. Kruiisilaevade sisustus moodustab suure osa laeva kaalust: tuhanded kajutid, avalikud alad ja restoranid on seni sisustatud peamiselt raskete puitplaatidega. Samal ajal jõuab ookeanidesse igal aastal miljoneid tonne plasti. Praegu ehitatavad laevad sõidavad veel ka 2050. aastal, nii et tänased valikud määravad nende kaalu ja heite aastakümneteks.

Lahendus. Laevade ja teiste kaalutundlike objektide sisustuses tuleb rasked materjalid asendada kergete, vastupidavate ja ringmajanduslike lahendustega. **Plaat Detail on koos Standard AS-iga välja töötanud SIPA mööbli, mis on tehtud peamiselt merest kogutud plastjäätmetest ja kaetud vastupidava kõrgsurvelaminaadiga. SIPA mööbel on tavapärasest umbes 60% kergem ja peab vastu niiskusele ja veele.** Ettevõte toodab SIPA mööblit kruiisilaevadele ja otsib partnereid, et viia see ka hotellidesse, spaadesse, moodulehitistesse ja sõidukitesse.

Mõju. Kergem sisustus vähendab laevade kütusekulu ja heidet kogu nende eluea jooksul. Laevaomanikud säästavad kulusid ja saavad laevale võtta rohkem kasulikku koormat. Merest kogutud plast leiab pikaajalise kasutuse ega jõua tagasi loodusesse.

Maa, toit ja metsad

eAgronom

Probleem. Euroopa põllumullad kaotavad süsinikku. Süsinikuvaeses mullas on vähem toitaineid, see hoiab halvemini niiskust ja on põua ning üleujutuste suhtes vastuvõtlikum. Muld on suurem süsinikuladu kui mets: maailma muldade ülemises kihis on ligikaudu 2011 miljardit tonni süsinikku, metsades umbes 295 miljardit tonni. Põllumajandus on üks väheseid valdkondi, mis saab toota toitu ja samal ajal siduda CO_2 atmosfäärist tagasi mulda.

Lahendus. Süsiniku sidumine peab muutuma põllumehele tasuvaks. EL kinnitas 2026. aasta juulis mullasüsiniku sertifitseerimise reeglid, kuid nüüd on vaja ka ostjaid. **eAgronom aitab põllumeestel kasutusele võtta mulda säästvaid töövõtteid, näiteks vahekultuure ja vähendatud mullaharimist. Seejärel mõõdetakse, kui palju süsinikku on mulda seotud, ja sõltumatud kontrollijad kinnitavad tulemused. Kinnitatud tulemusest saavad süsinikuühikud, mida põllumees saab müüa ja teenida nii lisatulu.** Platvormi kasutab 3500

põllumajandusettevõtet kümnes riigis 2,5 miljonil hektaril. Keskmiselt seotakse eAgronomi programmides umbes 1 tonn CO_2 hektari kohta aastas.

Mõju. CO_2 seotakse mulda, mullad taluvad paremini põuda ja liigvett, saagid on stabiilsemad ning põllumees saab uue tuluallika.

Kappazeta

Probleem. Metsad seovad umbes kolmandiku maailma aastasest CO_2 heitest, kuid riiklikke metsainventuure tehakse sageli vaid iga 5 kuni 10 aasta tagant. Riikidel, maaomanikel ja süsinikuturgudel puudub seetõttu ajakohane ja usaldusväärne info, kus raiutakse ja kui palju süsinikku metsas on. See takistab ka kliimaraha kasutamist: näiteks Brasiilia troopiliste metsade fondi 5,5 kuni 6,6 miljardit dollarit sõltub usaldusväärsest kontrollist.

Lahendus. Metsaseire peab olema pidev, läbipaistev ja sõltumatu. **Kappazeta jälgib satelliidiandmete ja tehisintellekti abil metsade muutusi peaaegu reaalajas ning hindab metsa biomassi ja süsinikuvaru. Ettevõte ehitas Eesti riigile lageraiete automaatse tuvastamise, mille täpsus on üle 95%, ja arendab koos rahvusvaheliste partneritega oma radarsatelliiti, mis hakkab andma ajakohaseid andmeid metsade kohta.**

Mõju. Täpsem metsasüsiniku arvestus, usaldusväärsemad süsinikuturud, odavam seire ja riskide varasem avastamine.

FRED (Fred EcoData OÜ)

Probleem. Päikese- ja tuuleparkide arendajad ning neid rahastavad pangad ei näe sageli õigel ajal, millised loodusriskid konkreetse maatükiga kaasnevad. Keskkonnamõju hinnangud tehakse käsitsi ja paberil. See põhjustab kuudepikkuseid viivitusi lubade saamisel, ootamatuid lisakulusid ja aeglustab investeeringuid. Rohelaenude kontrollimisel kulub kuni 70% kohtumiste ajast loodusriskide hindamisele.

Lahendus. Loodusriskide hindamine peab muutuma automaatseks ja asukohapõhiseks ning jõudma otse lubade andmise ja rahastusotsusteni. **FRED on tehisintellekti ja satelliidiandmeid kasutav platvorm, mis hindab loodusriske automaatselt iga katastriüksuse tasemel. See võimaldab asukohti kiiremini hinnata ning vähendab esmase ökoloogilise hindamise kulu ja aega poole võrra võrreldes käsitsi tehtava konsultatsiooniga.** Platvorm ühendab satelliidi-, maakatte-, mullasüsiniku- ja kaitsealade andmed ning ennustab, milliseid ohte, näiteks mullaerosiooni, üleujutusi või elupaikade killustumist, võib ala kogu projekti eluea jooksul ees oodata. Hindamine vastab rahvusvahelistele loodusriskide aruandluse nõuetele (TNFD ja CSRD).

Mõju. Taastuvenergia projektid saavad load ja rahastuse kiiremini ning ootamatute kulude risk väheneb. Hästi kavandatud päikeseparkides, kus paneelide all kasvab taimestik, seob muld

rohkem süsinikku ja on erosiooni eest paremini kaitstud. Taimede jahutav mõju suurendab ka paneelide elektritootmist.

RMK (Riigimetsa Majandamise Keskus)

Probleem. Eestis ei väärindata kestlikult kasvatatud puitu veel piisavalt kõrge lisandväärtusega toodeteks. Eelkõige puudutab see madalama kvaliteediga puitu, näiteks paberipuitu, küttepuitu ja puiduhaket, millest suur osa eksporditakse toorainena või kasutatakse energia tootmiseks. Uued tööstusinvesteeringud ja väärtusahelad sünnivad aastatega, seega tuleb investorite ja tehnoloogiaettevõtetega suhteid luua juba praegu.

Lahendus. Suurem osa puidust peab jõudma materjalidesse ja toodetesse, näiteks uutesse puidupõhistesse materjalidesse ja biokeemiasse. Selleks tuleb kokku tuua puiduressurss, teadus, tehnoloogia ja investorid. **RMK pakub riigimetsa majandajana kestlikult kasvatatud puitu ja pikaajalist tooraine varustuskindlust, mis on uue tööstusinvesteeringu alus, ning toob kokku investorid, tehnoloogiaettevõtted ja teadusasutused, kes on valmis rajama Eestisse uusi puidupõhiseid väärtusahelaid.** COP31-l otsib RMK partnereid, kes suudaksid paberipuitu, küttepuitu ja puiduhaket Eestis senisest kõrgemalt väärindada.

Mõju. Eestis sünnivad uued materjalid, tooted, investeeringud ja töökohad ning puidupõhine tooraine asendab fossiilsetel ressurssidel põhinevaid materjale. Eesmärk on, et võimalikult suur osa Eestis kasvatatud puidu väärtusest sünniks Eestis.

Eesti Maaülikool

Probleem. Kliimamuutused ohustavad toidutootmist ja vee kättesaadavust: kuumus, põuad, üleujutused, uued kahjurid ja taimehaigused. Paljudes Lähis-Ida riikides magestatakse merevett, mis on kallis ja töömahukas, kuigi reovee puhastamine oleks palju lihtsam. Äärmusliku kliimaga riikides tuleb toitu üha enam kasvatada siseruumides ja tarbija lähedal.

Lahendus. Toitu tuleb kasvatada vähema vee ja suurema taaskasutusega. **Eesti Maaülikool demonstreerib COP31-l kahte akvapoonikaseadet, kus kalu ja taimi kasvatatakse samas veeringes: kalade jääkainetest saab taimedele väetis, taimed puhastavad vee ja vesi suunatakse tagasi kaladele.**

Mõju. Akvapoonikas muutuvad vett reostavad jääkained taimedele väetiseks ja sama vett kasutatakse korduvalt. Nii saab toitu toota vähema vee ja väiksema reostusega ka seal, kus vett on vähe. Laiemalt aitab ülikooli teadus tugevdada põllu- ja aiakultuuride kliimakindlust, kujundada kestlikke toidusüsteeme ja kliimatarka metsandust ning parandada mulla ja vee kvaliteeti.

Soyl Food

Probleem. Umbes kolmandik maailma muldadest on kahjustatud ning põllumajandus kasutab umbes 70% maailma mageveest. Põllumehed sõltuvad tehislikest väetistest, mille kliimamõju on suur, ning tõhusaid ja ELi nõuetele vastavaid looduslikke alternatiive on vähe. Kuivades piirkondades vähendavad kuumus, soolane muld ja veepuudus juba praegu saaki.

Lahendus. Toitainete asendamise asemel tuleb aidata taimel ja mullal ise paremini toimida. **Soyl Food arendab vetikatel põhinevat biostimulaatorit, mis aitab taimel toitaineid paremini omastada, kasvatada tugevamaid juuri ja taluda kuumust ning põuda.** Toodet katsetatakse rasketes oludes Pakistanis ja Abu Dhabis ning see arendatakse vastavaks ELi väetisemääruse nõuetele.

Mõju. Tervemad mullad, väiksem sõltuvus tehislikest väetistest, stabiilsemad saagid ja suurem toidujulgeolek kliimamuutustele haavatavates piirkondades, sealhulgas Lõuna-Euroopas.

Timbeter

Probleem. Puidu käsitsi mõõtmine on aeganõudev, kulukas ja vigaderohke. Ebaseaduslik raie on jätkuvalt tõsine probleem ning puidu ostjad ja müüjad vajavad usaldusväärseid andmeid ja läbipaistvat tarneahela jälgitavust. Tarneahela ebaefektiivsusest tulenevad kulud võivad moodustada 10–30% tarneahela väärtusest.

Lahendus. Timbeter on tehisintellektil põhinev digitaalne ümarpuidu ja saematerjali mõõtmise lahendus, mis võimaldab hallata andmeid kogu tarneahela ulatuses. Lahendus suurendab puidu tarneahela läbipaistvust ja jälgitavust, võimaldades kontrollida puidu päritolu, lihtsustada auditeerimist ning toetada regulatiivsete nõuete täitmist. See hõlmab ka Euroopa Liidu raadamisvaba tarneahela määruse (EUDR) nõuete täitmise toetamist, sealhulgas nõuetekohase hoolsuse deklaratsioonide (DDS) esitamist TRACES-süsteemis, satelliitandmete kasutamist raielankide kontrollimiseks ning riskihindamist. Timbeteri abil on tehtud üle 5,5 miljoni mõõtmise 50 riigis.

Mõju. Puidu mõõtmine on tänu Timbeterile kiirem, täpsem ja paberivaba. Tänaseks on kokku hoitud üle 150 aasta tööaega, 55 tonni paberit ja 120 tonni värvi. Usaldusväärsed ja jälgitavad andmed aitavad vähendada ebaseaduslikku raiet, suurendada tarneahela efektiivsust ning tagada puidu päritolu läbipaistvuse ja kontrollitavuse.

Rahandus, ettevõtlus ja nõustamine

Luminor

Probleem. Balti ettevõtted ei ole valmis üleminekuks väiksema heitega majandusele. Neil puuduvad üleminekuplaanid ja ühtsel kujul kestlikkusandmed, mida pangad vajavad riskide hindamiseks. Pankade jaoks on kliimarisk finantsrisk: kui ettevõttel pole selget üleminekuplaani, on laen kallim ja raskemini kättesaadav. Osa valdkondi ei pruugi tulevikus enam rahastust saada.

Lahendus. Vaja on paremaid kliimariski andmeid, riigi tagatisi, mis võtavad osa riskist enda kanda, ning sektoripõhiseid juhiseid ülemineku tegemiseks. **Luminor nõustab ettevõtteid üleminekukavade koostamisel, kasutades oma juhendeid ja heite vähendamise meetmete andmebaasi. Pank juhtis kolm aastat Eesti Pangaliidu kestlikkuse töörühma, mis pani aluse Balti heite kalkulaatorile, ühtlustas pankade kliimariski küsimustikud ning tõi Eestis ja Leedus välja sektoripõhised üleminekujuhised.**

Mõju. Balti ettevõtted jäävad rahastatavaks, nende halduskoormus väheneb ja erakapital jõuab mõõdetava mõjuga projektideni.

Miltton New Nordics

Probleem. Paljud organisatsioonid tajuvad kliimamuutust endiselt teemana, mis neid otseselt ei puuduta, ega oska oma mõju hinnata. Inimesed ootavad muutust, kuid ei usu oma mõjusse: 42% eestlastest ootab kümne aasta jooksul lahendusi kliimakriisile, kuid vaid 35% usub, et saab ise oma valikutega midagi muuta. Kolmandik ettevõtetest kõhkleb, sest pole kindel, kas rohe-investeeringud end ära tasuvad.

Lahendus. Organisatsioonid vajavad praktilisi tööriistu, et oma mõju mõista ja juhtida. **Miltton aitab organisatsioonidel oma mõju kaardistada, kujundada kestlikkuse strateegiat ja juhtida muutusi ning õpetab, kuidas oma tegevusest ausalt rääkida ja eksitavaid roheväiteid vältida.** 2026. aastal toetab Miltton naiste suuremat nähtavust ja mõju juhtimis- ja otsustusrollides.

Mõju. Kui ettevõte mõistab oma mõju, julgeb ta teha kestlikke investeeringuid. Kui ettevõtted osalevad avalikus arutelus, on otsused tasakaalustatumad ja vastuseis muutustele väiksem.

Sustinere

Probleem. Ettevõtete tulevikukindlus sõltub üha enam sellest, kuidas nad suudavad muuta keskkonna-, ressursi- ja tarneahela ülesed muutused uuteks toodeteks ja ärimudeliteks. Euroopa tööstussümbioosi- ja klastriuuringud näitavad, et tarneahela koostööprojektides jääb puudu selgest eestvedamisest, ühisest äriloogikast ja koostööst. Probleemi ulatust näitab ka

WTW uuring: **enam kui 92% suurettevõtetest ei oma täielikku kontrolli oma tarneahelariskide üle.**

Lahendus. Kestlike toodete ja ärimudelite arendus peab liikuma ettevõtte sisestest arendustest väärtusahela üleseks. **Sustinere soovib tuua kokku väärtusahela ettevõtted, aitab neil sõnastada ühise ärilise ja keskkonnaalase eesmärgi ning lepib nendega kokku, kuidas koostöö toimib, ning aitab käivitada esimese pilootprojekti, kus lahendust päriselt proovitakse.** Eesti ja Baltikumi väiksus võimaldab lahendusi kiiresti katsetada ja edukuse korral eksportida. Sustinere on alates 2016. aastast toetanud üle 200 organisatsiooni kestlike strateegiate kujundamisel.

Mõju. Suurem konkurentsi- ja ekspordivõime, kindlamad tarned, tõhusam ressursikasutus ja tihedam koostöö.

Avalik sektor, teadus ja kodanikuühiskond

Eesti Linnade ja Valdade Liit (ELVL)

Probleem. Riiklikud kliimaeesmärgid jäävad sageli paberile, sest omavalitsustel napib raha, oskusi ja toimivaid mudeleid. Eesti 78 omavalitsuse võimekus on väga erinev, kuid kliimast tingitud kriisid, näiteks tormid ja elutähtsate teenuste katkestused, ei tunne valdade piire.

Lahendus. Omavalitsused vajavad juhiste asemel praktilist tuge: koostööd naabritega, ressursside ühist kasutamist, ühiseid kriisivõrgustikke ja raha kliima- ja energiakavade elluviimiseks. **ELVL on sild riigi ja 78 omavalitsuse vahel: liit esindab omavalitsuste vajadusi riiklikes ja rahvusvahelistes strateegiates ning juhib omavalitsuste kliima- ja keskkonnajuhtide võrgustikku R-Klubi, kus jagatakse kogemusi ja parimaid lahendusi.** ELVL osaleb ka Kliimamuutustega Kohanemise Hubi juhtrühmas ja projektis Interreg ClimaResponse.

Mõju. Kui naabervallad teevad kriisides koostööd, taastuvad kaugküte, veevarustus ja teede läbitavus pärast tormi või elektrikatkestust kiiremini ning elanikud on paremini kaitstud. Kliimaeesmärgid jõuavad ka kohalikesse otsustesse, sest just omavalitsused otsustavad planeeringute, maakasutuse, ehituslubade ja kohaliku energiatootmise üle. Omavalitsused väldivad topeltkulutusi, kui jagavad omavahel ressursse ja oskusteavet.

KELL (Kestliku Ettevõtluse Liit)

Probleem. Ettevõtetelt oodatakse üha enam panust kliimaeesmärkidesse, kuid paljudel, eriti väiksematel, puudub lihtne ja taskukohane viis aru saada, kus nad on ja mida edasi teha. Rahvusvahelised standardid ja sertifitseerimine on neile keerulised ja kallid. Samal ajal on usaldusväärse info järele suur vajadus: Euroopa Komisjoni uuringu järgi oli üle poole ettevõtete

keskkonnaväidetest ebamäärased, eksitavad või alusetud. Alates 27. septembrist 2026 kehtivad ELis aga rangemad reeglid.

Lahendus. Ettevõtted vajavad selget ja praktilist tööriista, mis sobib ka väiksematele ettevõtetele. **KELLa Vastutustundliku ettevõtluse indeks aitab ettevõttel hinnata, kuivõrd on kestlikkus osa tema juhtimisest ja strateegiast, saada sõltumatut tagasisidet, võrrelda end teistega ja leida järgmised arengusammud.** KELL ühendab üle 100 organisatsiooni, kes jagavad kogemusi ja arendavad lahendusi koos.

Mõju. Indeksi tulemused näitavad, et osalevate ettevõtete kestlikkuse juhtimine on paranenud kõigis kolmes hinnatavas valdkonnas, kõige enam kliima ja keskkonna osas. See tugevdab nende konkurentsivõimet ekspordis, tarneahelates ja tööandjana.

Rohetiiger

Probleem. Maailma majandus kasutab loodusvarasid kiiremini, kui loodus jõuab neid taastoota, ja praegused kliimalubadused ei vii Pariisi eesmärkideni. Peamine takistus ei ole lahenduste puudus, vaid killustatus: ministeeriumid, omavalitsused, ettevõtted ja kodanikuühiskond tegutsevad igaüks omaette.

Lahendus. Osapooled tuleb tuua ühe laua taha, leppida kokku ühine siht ja plaan ning see ellu viia. **Rohetiiger on koos ligi 300 ettevõtte, ülikooli ja riigiasutusega koostanud viis valdkondlikku teekaarti (energia, ehitus, transport, maakasutus ning tööstus ja ringmajandus), neid ühendava peateekaardi ja visiooni „Tasakaalus majanduse visioon 2040“.** Rohetiigri esindusorganisatsioon ühendab ligi 90 ettevõtet.

Mõju. Kokkulepitud meetmed toetavad üksteist, mistõttu muutus on kiirem ja odavam. Kliimaministeerium on teekaarte kasutanud kliimakindla majanduse seaduse eesmärkide seadmisel. Teistele riikidele pakub Eesti läbiproovitud mudelit, kuidas riik saab ettevõtjate, avaliku sektori ja teadlastega ühise plaani kokku leppida.

Tallinna Ülikool

Probleem. Kliimaaruteludes räägitakse sageli üksteisest mööda, sest inimesed lähtuvad erinevatest eeldustest. Enamik inimesi toetab tugevamat kliimapoliitikat, kuid alahindab, kui paljud teised mõtlevad samamoodi. Teema on oluline praegu, sest kliimakavasid hakatakse ellu viima kohalikul tasandil, kus peavad kokku leppima väga erineva taustaga inimesed.

Lahendus. Erinevad eeldused tuleb välja öelda ja koos läbi arutada. **Tallinna Ülikool on välja töötanud vestlusvormi „mõtlemise muutmise minilabor“, kus osalejad ei püüa üksteist ümber veenda, vaid uurivad koos, millest keegi lähtub. COP31-l korraldab ülikool Eesti paviljonis**

minilaboreid, kus meetodit saab ise proovida. Lisaks koostab TLÜ kliimamüütide õppematerjale ja kaasab inimesi harrastusteadusesse.

Mõju. Ühiste otsusteni jõutakse ka siis, kui kõiges ei nõustuta. Meetod on odav, seda saab kasutada ka teistes riikides ning materjalid on avalikud.

TalTech

Probleem. Ühiskond vajab väiksema süsinikuheitega tehnoloogiaid, kuid teaduspõhised lahendused jõuavad kasutusse aeglaselt. Linnade jaoks on üks parimaid viise kuumalainetega kohaneda istutades rohkem puid, sest need annavad varju ja jahutavad linnaruumi. Keeruline maa-alune taristu takistab aga sageli puude istutamist ning linnad ei soovi või ei oska seda ette võtta. Ka ringmajandus vajab eri teadusvaldkondade koostööd, et jäätmeid saaks väärindada.

Lahendus. Linnad vajavad praktilisi tööriistu, et keerukas taristuvaldkonnas orienteeruda ja rohetaristut targalt planeerida. **TalTechi Finest Targa linna tippkeskus toob COP31-le linnadele kasutusvalmis digitaalse lahenduse Herbarium AI, mis aitab leida keerulise taristuga linnaruumis kohad, kuhu puid istutada.** Lisaks tutvustab TalTech Ringmajanduse tuumiklaborit, mis aitab tööstusel ja ühiskonnal lahendada ringmajandusele üleminekuga seotud tehnoloogilisi väljakutseid.

Mõju. Linnad säästavad raha, sest puid ei istutata kohtadesse, kus need ei saa kasvada, ning rohetaristu planeerimine muutub teadmispõhisemaks. Ringmajanduse tuumiklabor on ühtne kontaktpunkt ülikooli, ettevõtete ja avalikkuse vahel, aitab ressursse kokku hoida ja annab ettevõtete innovatsioonile teadusliku aluse.

Tartu Ülikool

Probleem. Kliimamuutuste tõttu esineb kuumalaineid, paduvihmasid, üleujutusi, torme ja põudasid sagedamini ning teevad ka rohkem kahju. Üks torm või üleujutus võib korraga katkestada elektri, side, transpordi ja sotsiaalteenused. Hädaolukordadeks valmistudes mõeldakse sageli taristule ja üldistele plaanidele. Palju vähem mõeldakse sellele, kuidas erineva taustaga inimesed teenuste katkemisega hakkama saavad. Kõige suuremas ohus on inimesed, kelle tervis on nõrk, kellel pole tugivõrgustikku või kellel pole kriisiks piisavalt varusid.

Lahendus. Kliimakriisideks tuleb valmistuda konkreetsete stsenaariumide abil. Tuleb hinnata, kuidas kuumalaine, üleujutus või torm mõjutab inimesi ja elutähtsaid teenuseid ning millist abi eri rühmad vajavad. Neid teadmisi tuleb siduda selgete vastutajate, toimiva riskikommunikatsiooni, kogukondade kaasamise ja regulaarsete õppustega. **Tartu Ülikool arendab teaduspõhiseid meetodeid, mis seovad kliimariskid, inimeste haavatavuse ja kriisivalmiduse. Ülikooli teadlased kaardistavad stsenaariumide abil kliimariske ja nende**

ahelmõjusid, hindavad inimeste abivajadust ja otsivad valmisolekus lünki. Tulemuste põhjal aitavad nad avalikul sektoril, teenusepakkujatel ja kogukondadel lahendusi kujundada.

Mõju. Kui valmisolek on parem, teevad äärmuslikud ilmaolud inimeste tervisele, ühiskonnale ja majandusele vähem kahju ning elutähtsad teenused töötavad edasi. Abi jõuab õigel ajal nendeni, kes kriisis üksi hakkama ei saa. Kogukonnad on kliimamuutustega paremini kohanenud ja otsused tehakse enne, kui kahju juhtub.

Eesti Teadusagentuur (Research in Estonia)

Probleem. Eesti teadus ja teadusmahukad ettevõtted on välismaal vähetuntud. Teadlastel, ettevõtetel ja otsustajatel on raske Eestis koostööpartnereid leida, kui neil puudub ülevaade Eesti teadusmaastikust.

Lahendus. Eesti teadust tuleb maailmas nähtavamaks teha ja inimesi omavahel kokku viia. **Research in Estonia on Eesti Teadusagentuuri rahvusvaheline bränd ja esimene kontaktpunkt, kust saab ülevaate Eesti teadusmaastikust. Research in Estonia tutvustab Eesti teadust välismaal ja loob teadlastele, teadusasutustele ja teadusmahukatele ettevõtetele võimalusi omavahel otse kohtuda.** Igakuises uudiskirjas jagab Research in Estonia teadusuudiseid ja üritusi ning EURAXESS Estonia vabu töökohti. COP31-l kaaskorraldab Eesti Teadusagentuur kõrvalürituse, kus teadusmahukad ettevõtted räägivad, kuidas teadus- ja arendustegevus on aidanud neil eesmärkideni jõuda.

Mõju. Eesti teadus on maailmas nähtavam ning Eesti teadlased ja ettevõtted leiavad uusi koostööpartnereid. Eesti kuvand teaduspõhise riigina, mis aitab globaalseid probleeme lahendada, muutub tugevamaks.

ICOMOS Eesti

Probleem. Kultuuripärandi rolli kliimamuutustega toimetulekul on kaua alahinnatud. Pärand on kliimamuutuste tõttu ohus, kuid pakub ka lahendusi: traditsioonilisi teadmisi ehitamisest, veekasutusest ja toidutootmisest. COP30-l lisati kultuur ja pärand esimest korda ÜRO kliimaläbirääkimiste ajaloos ametlikult kliimapoliitikasse. Nüüd tuleb need otsused ellu viia.

Lahendus. Pärand tuleb tuua riiklikesse kliima- ja kohanemiskavadesse konkreetsete ja mõõdetavate tegevustena. **ICOMOS ja ICOMOS Eesti on kolme rahvusvahelise pärandialgatuse asutajapartnerid. Neist Heritage Adapts! kampaania eesmärk on aidata 2030. aastaks vähemalt 3000 pärandiobjektil ja kultuuripraktikal astuda kohalikke kliimamuutustega kohanemise samme.** Heritage Now! keskendub ajalooliste hoonete kasutamisele kliimalahendusena ja KUltuuripärandil Põhinevate Lahenduste Sõprade Ühenduse (kus ligii 70

riiki ja tedmuspartnerit) algatus kultuuripärandi ja pärandil põhinevate kliimalahenduste lisamisele riiklikesse kohanemiskavadesse.

Mõju. Pärandisektor liigub tunnustamiselt elluviimiseni ning riigid saavad konkreetsed tööriistad, kuidas pärandi abil kliimamuutustega kohaneda.

Let's Do It World

Probleem. Kliimakriis, jäätmed, ületarbimine ja kasvav digitaalne jalajälg vähendavad ühiskondade vastupanuvõimet. Kodanikke nähakse pigem sihtrühmana kui muutuse elluviijatena, kuigi nende ühine tegutsemine on ühiskonna vastupidavuse oluline osa.

Lahendus. Riigid peaksid kodanikuliikumised kaasama oma kliima- ja kriisivalmiduse strateegiatesse. **Let's Do It World on üle kümne aasta toonud inimesi kokku ülemaailmse koristuspäeva World Cleanup Day kaudu, mis on liikuma pannud üle 139 miljoni inimese enam kui 211 riigis. Sama võrgustik toetab kogukondi ka kriisides: näiteks Let's Do It Ukraine on sõja ajal suunanud oma võrgustiku kogukondade abistamisse.** COP31-l korraldab LDIW 18. novembril Eesti paviljonis paneeli kodanikuliikumiste rollist riikide vastupidavuses.

Mõju. Ühine koristamine annab inimestele kogemuse, et koos tegutsedes saab midagi muuta. Osalejad muutuvad aktiivsemaks, kogukondade usaldus ja koostöövõime kasvavad ning ühiskond on kriisides vastupidavam. LDIW võrgustik tegutseb enam kui 164 riigis ning riigid ja da kasutada nii keskkonnatöös kui ka kriisides, ilma et peaksid midagi nullist üles ehitama.